

Marcus 10:46-52*Rudy Van Moere***Lezen met voorkennis maakt het verschil****Inleiding**

Dit zeer korte verhaal (van 123 woorden) over Bartimeüs is bijzonder levendig verteld en erg aandoenlijk van karakter. Een blinde bedelaar hoort dat Jezus voorbijkomt, roept hem aan, wordt terechtgewezen door omstanders, houdt vol en wordt door Jezus opgemerkt en genezen. Toch houdt dit verhaal veel meer in dan een op zich al een wonderlijke genezing want wat er zich afspeelt tussen de blinde en Jezus eist alle aandacht op. In deze bijdrage wordt aandacht besteedt aan de tekst (in de NBG-vertaling) die met een colometrisch presentatie voorafgaat aan talige, stilistische, structurele en retorische observaties. Daarna is er oog intra- en intertekstuele componenten om een quasi totaalinterpretatie te verkrijgen. In de appendix staat de Griekse tekst.

Colometrische presentatie van Marcus 10:46-52

- 46 En zij kwamen te Jericho.
- b En toen hij met zijn discipelen en een talrijke schare uit Jericho vertrok,
- c zat de zoon van Timeüs, Bartimeüs, een blinde bedelaar, aan de weg.
- 47 En toen hij hoorde, dat het Jezus van Nazaret was,
- b begon hij te roepen en te zeggen:
- c Zoon van David, Jezus, heb medelijden met mij!
- 48 En velen bestrafden hem, opdat hij zwijgen zou.
- b Doch hij riep des te meer:
- c Zoon van David, heb medelijden met mij!
- 49 En Jezus stond stil en zei:
- b Roept hem.
- c En zij riepen de blinde en zeiden tot hem:
- d Houd moed, sta op, hij roept u.
- 50 Toen wierp hij zijn mantel af,
- b hij sprong op en ging naar Jezus.
- 51 En Jezus antwoordde en zei tot hem:
- b Wat wilt gij, dat ik u doen zal?
- c De blinde zei tot hem:
- d Rabboeni, dat ik ziende worde!
- 52 En Jezus zei tot hem:
- b Ga heen, uw geloof heeft u behouden.
- c En terstond werd hij ziende
- d en volgde hem op de weg.

Talige observaties

Het verhaal doet er geen twijfel over rijzen over hoe het verloopt en afloopt. Het informeert de lezers over *wie, wat, waar en wanneer*. De tekst voert twee hoofdspelers op: de blinde Bartimeüs en Jezus van Nazaret met daarnaast een hulpspeler; nl. de *velen* (πολλοὶ) die deel uitmaken van *de talrijke groep mensen* (ὄχλου ἱκανοῦ). Nadat Jezus en zijn leerlingen Jericho binnen zijn gekomen, vergezelt die groep hen bij het verlaten van de stad. De leerlingen fungeren daarbij louter als figuranten. De blinde kan ineens zien nadat Jezus hem heeft gezegd dat dit dankzij zijn geloof is. Het voorval vindt plaats buiten de stad op de weg waarlangs de blinde zit.

Het verhaal vormt een syntactisch geheel met elementen die elkaar opvolgen en een verhaallogica tonen die lezers via lexicaal-syntactische functies stuurt. Bijzonder opvallend zijn enerzijds de korte zinnen die het narratologische (lees)ritme versnellen met aan het begin van de meeste ervan het tien keer terugkerende voegwoord ‘en’ (καὶ) dat hierboven blauw is ingekleurd. Dit Griekse voegwoord is een duidelijk hebraïsme en het equivalent van de in Hebreeuws parataxis consecutieve wāw (i.e. en toen). Anderzijds is er de dynamische afwisseling van bericht en rede. De verteller heeft deze laatste wel zeven keer ingebracht.

Lexicaal lijkt het verhaal een binaire toonzetting te hebben met elementen die telkens twee keer voorkomen: Jericho, Bartimeüs / zoon van Timeüs, schreeuwen, zien, de weg en de volledige zin ‘zoon van David heb medelijden met mij’. Daarnaast worden het driemaal *roepen* en de drie keer vermelde *blinde* vergezeld door *Jezus* die zes keer voorkomt. Deze herhalingen lijken als sleutelementen te fungeren voor de duiding van het verhaal. Verdere nauwkeurig lezen zal dit wel of niet bevestigen.

Het verhaal verloopt stapsgewijs met hoofdzakelijk een dynamiek tussen twee hoofdspelers (Bartimeüs en Jezus) die niet alleen subject zijn van de meeste werkwoorden maar ook door opvallende woordherhalingen met elkaar in verband worden gebracht. De blinde door zijn *uitroepen* of *schreeuwen* (κράζω [47b, 48b]) gevolgd door het drie keer dicht op elkaar voorkomende *roepen* (φωνέω). Eerst als Jezus een opdracht (49b) geeft, dan door de ‘zij’ (3 m.pl.) die het uitvoeren (49c) en aan de blinde melden dat hij hem roept (49d). Dit mondt uit bij een ontmoeting met een bijzonder korte conversatie tussen beide hoofdspelers. Jezus stelt de openingsvraag van (in het Grieks) vier woorden (51b) waarop de blinde zijn vraag stelt in drie woorden (51d) en Jezus het gesprek met zes woorden (52b) beëindigt. Deze expliciete verwijzingen maken dat dit communicatieaspect in het verhaal een cruciale rol speelt.

Met dit uitroepen of schreeuwen boven het geluid uit van de menigte meent de blinde het door hem verhoopte resultaat te verkrijgen: aandacht van de *zoon van David*. En dat lukt want Jezus verklaart aan de blinde met het werkwoord σῴζω (51b) dat hij behouden / gered / genezen is. Betreffende Grieks werkwoord wordt in Bijbeluitgaven verschillend vertaald:

- *behouden* (NBG, SVV) / *redden* (GNB, LEI, NBV, LSG, NSB, TOB, VUL)
- *genezen* (DRB, BFC, RSV, NRS, NIV, ELB) / *beter worden* (BGT) / *geholpen* (LUT, EIN)

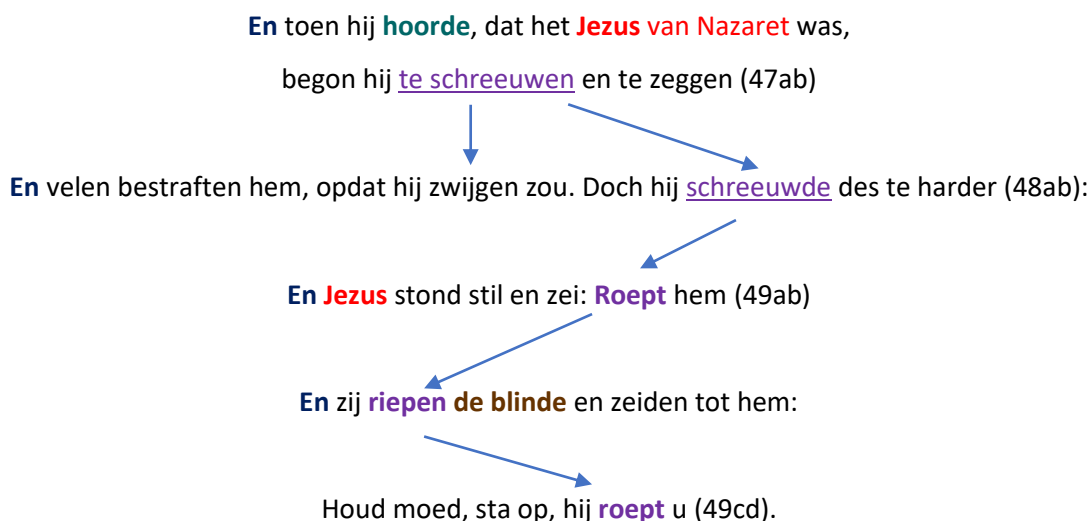
Vraag is dus welke betekenis hier geldt: genezen of behouden worden?

Jezus' woorden genereren in ieder geval een lichamelijk effect want Bartimeüs kan op slag – 'terstond' (εὐθὺς) – zien (ἀναβλέπω). Daar had deze met hetzelfde werkwoord om gevraagd: 'dat ik weer kan zien' (51d). Tenslotte valt de korte melding van de communicatie tussen beide hoofdspelers aan het eind van het verhaal op waarbij de verteller het laatste woord aan Jezus geeft.

Voor wie rekening houdt met de prominente inleiding (46) – met de nadruk op de naam van de bedelende blinde – lijkt dit σῴζω qua betekenis niet te staan voor *redden* maar voor *genezen* (van zijn blindheid). Dat betekent dat het heel concreet om een lichamelijke zaak gaat en niet als een spiritueel gegeven moet worden opgevat. Bijgevolg lijkt πίστις hier (in 34b) dus eerder op een existentieel *vertrouwen* te wijzen en als een equivalent van het 'emūnāh in Tenach. Echter vertrouwen in wie of wat?

Stilistische observaties

Het verhaal heeft een beknopte en compacte stijl. Eerst vermeldt de verteller dat de blinde – hoogstwaarschijnlijk via de aanwezige menigte – hoort dat Jezus van Nazaret langskomt en hij hem daarom luid begint aan te roepen. Ondanks de tegenwerking van de velen laat hij zich niet uit zijn lood slaan.

Opvallend daarbij is het culminerende effect omtrent het eerder genoemde *schreeuwen en roepen* met aan het eind een heus staccato-effect. Ook de aanroeping en de smeekbede die de blinde in een parallelle formatie uitroept intensifieert dit culminerende effect.

Zoon van David, **Jezus**, heb medelijden met mij!

Zoon van David, heb medelijden met mij!

De weglating van Jezus' eigenaam in de tweede regel van dit parallellisme spitst Bartimeüs' aanroeping toe op zijn functie als *zoon van David* en op wat hij van hem afsmeekt. Vraag is of de lezers hier *Jezus* – als de vernederlandsing van Ἰησοῦς – louter als een eigenaam moeten zien. Of moeten zij zich richten op de betekenis die deze naam heeft. Het Hebreeuwse (J^ehōsjua`) of Aramese (Jēsja`) verwijst naar *JHWH helpt, redt en bevrijdt*? Hij schreeuwt immers of hij medelijden met hem wil hebben (ἐλεέω). Bartimeüs wordt pas nadat hij heeft geroepen ziende. Het lijkt er dus op dat dit belijdende roepen van hem de doorslag heeft gegeven!

Structurele observaties

In het verhaal ontwaren lezers makkelijk een duidelijke organisatie.

a. Jezus, leerlingen en menigte en blinde Bartimeüs langs de weg	46
b. Bartimeüs hoort dat Jezus van Nazaret er is	47a
c. Bartimeüs schreeuwt: 'Jezus, zoon van David heb medelijden!'	47bc
d. de mensen leggen Bartimeüs het zwijgen op	48a
e. Bartimeüs schreeuwt harder: 'Zoon van David heb medelijden!'	48bc
f. stilstaande Jezus: 'Roept hem!'	49ab
x. mensen <u>roepen</u> hem namens Jezus	49c
f' de mensen: 'Jezus <u>roept</u> u'	49d
e' Bartimeüs gaat naar Jezus toe	50ab
d' Jezus vraagt hem wat voor hem moet doen	51ab
c' Bartimeüs: 'Rabboeni, ik wil kunnen zien'	51cd
b' Jezus: 'Je geloof heeft je genezen'	52ab
a' de niet meer blinde volgt Jezus op zijn weg	52cd

Alle spelers komen wandelend de scène binnen met een blinde man langs de kant van de weg (46). Aan het einde ervan is zijn blindheid verdwenen en volgt hij Jezus op diens weg (52cd). In het eerste deel

van het verhaal (47-48) richt Bartimeüs zich op Jezus en in het laatste deel (50-52ab) verplaatst die focus zich van Jezus naar Bartimeüs. Daartussenin zorgt Jezus voor die omschakeling (49). Al met al bekleedt Jezus een centrale positie. Hij geeft immers gehoor aan het beroep dat de schreeuwende blinde op hem als ‘zoon van David’ doet. Na het gesprek concretiseert deze ‘zoon van David’ zijn ontferming door de blinde instant genezen te verklaren.

De twee protagonisten blijken in het verhaal niet alleen qua hun focus en hun positie opvallend met elkaar verbonden. Opdat Jezus als ‘zoon van David’ kan beantwoorden aan de indringende schreeuw moet de blinde naar hem toekomen en concreet formuleren wat hij precies wil. De dubbele schreeuw in het eerste deel wordt in het tweede deel gemarkeerd door een dubbele verwijzing naar het zien: eerst nog niet en dan plotseling wel.

Alles draait dus om het drieledige **roepen** dat in het centrale gedeelte van het verhaal pregnant tot uitdrukking komt. De beschrijving van de initiële blindheid met zijn statisch karakter van het **zitten** van de blinde langs de weg (in 24 woorden) krijgt met het dynamisch **volgen** op de weg (in zes woorden) een volledige omkering.

Retorische observaties

Plot

Het verhaal brengt een krachtig gebald plot met een klassieke piramidestructuur. Een gebruikelijke inleiding (46) en een slot (52) worden respectievelijk vergezeld door een begin- en een eindsituatie. Deze omarmen een snel handelingsverloop met een minimum aan tekst. Met het vernemen van de aanwezigheid van Jezus van Nazaret komt de handeling op gang omdat de blinde luid begint te roepen (47) waarop mensen hem het zwijgen willen opleggen en zo voor hem een obstakel veroorzaken. Hij laat zich daar niet door afremmen en gaat nog harder roepen (48). Met het stilstaan van Jezus en de opdracht om hem te roepen – wat ook effectief gebeurt – is de climax bereikt (49). Het opspringen van de blinde en zijn toegaan naar Jezus zorgt voor een kantelmoment in het verhaal (50). Jezus’ vraag en het antwoord van de blinde vertegenwoordigen de ontknoping (51) waarna de handeling afneemt (52ab).

Dat Jezus en zijn leerlingen die vanuit Galilea naar Jeruzalem in Judea reizen bij Jericho uitkomen betekent dat zij zoals veel pelgrims het gebied van de Samaritanen hebben vermeden. Daartoe staken zij ten zuiden van het meer van Galilea de Jordaan over om in Perea zuidwaarts verder te reizen tot zij ten noorden van de Dode Zee aanbelandden. Daar staken zij de Jordaan opnieuw over en kwamen zo bij Jericho terecht. Het is merkwaardig dat Jericho zo’n sterke nadruk krijgt want het staat twee keer

in slechts één enkele zin (10:46). Wil de verteller de aandacht van de lezer erop vestigen omdat het werd bewaakt door een Romeins garnizoen en dat daarom het twee keer uitroepen van de titel van ‘zoon van David’ risico’s met zich meebrengt. Of wil hij erop wijzen dat Jezus deze laatste pleisterplaats voor de pelgrims op zijn weg naar Jeruzalem verlaat? De laatste rechte lijn is ingezet.

Spelers

Jezus wordt door de verteller geïntroduceerd als zijnde ‘van Nazaret’ en door de blinde als ‘zoon van David’ en als ‘rabboeni’. Jezus verbiedt de blinde bedelaar met zijn Griekse naam niet om hem in het openbaar met ‘zoon van David’ aan te roepen. Wordt hij op die manier een getuige van Jezus’ opdracht die als Gods zoon gezalfd is om koning van Israël te zijn (1:11)?

De blinde bedelaar zit net buiten Jericho aan de kant van de weg in de hoop om op de vrijgevigheid te mogen rekenen van de pelgrims die van deze toegangspoort naar Jeruzalem optrekken. Het is een ideale plek omdat blinden in het Oude Midden Oosten totaal afhankelijk zijn van derden en dit zowel voor financiële ondersteuning als voor begeleiding en bescherming. Maar waarom noemt de verteller de blinde eerst in het Grieks ‘zoon van *Timeüs* (Τιμαίος) – dat ‘hooggeschat’ betekent – en vervolgens dezelfde eigenaam maar dan in het Aramees: *Bartimeüs* (Βαρτιμαίος)? De etymologie van dit patroniem staat niet vast. Moet de lezer dit opvatten als een afkorting van Timoteüs (Τιμόθεος) dat ‘vereerder van God’ betekent? De aard van de stad, de Hebraïsmen (48-52) en mogelijk ook het inzicht van de blinde in het messiaanse geheim van Jezus lijken op een Hebreeuwse of Aramese herkomst te wijzen. Terugvertaald naar het Hebreeuws of Aramees komt men uit bij ‘zoon van onreinheid’ (respectievelijk thum^e’ā en th^emēj of th^ema’). Deze ‘onreine’ roept Jezus aan in volstrekte hulpeloosheid en noemt hem gewoon ‘zoon van David’. Is zijn onreinheid gelinkt aan zijn mogelijke Griekse en dus niet-joodse afkomst?

De *velen* snauwden dat hij zijn mond moest houden. Vinden zij dat deze – mogelijk in hun ogen als een door God met blindheid gestrafte (Exodus 4:11) – het niet waardig is om deze belangrijke figuur uit Nazaret te storen? Of omdat hij hun feest bederft of nog uit angst voor de Romeinen? Gezien het moment waarop Jezus Bartimeüs ontmoet, krijgt dit herhaalde roepen ‘zoon van David’ een bijzondere betekenis. Jezus is op weg naar Jeruzalem en het Pascha is erg dichtbij. De hele sfeer van de messiasverwachting hangt in de lucht. Zijn zij bang zijn dat er opstootjes van komen? De messias zou immers het signaal tot een algemene opstand geven. Bartimeüs zou door het herhaaldelijk luide roepen van de messiaanse titel ‘zoon van David’ – een titel die voor de messias is voorbehouden – dat signaal kunnen veroorzaken. Toch interessant dat deze verstotene – die niet mag roepen – Jezus in het openbaar eert en hem verhoogt.

Zouden lezers in die zin mogen concluderen dat Bartimeüs die verneemt dat hij door Jezus geroepen wordt er meteen uit afleidt dat hij zijn mantel niet meer nodig heeft? Hij werpt immers zijn eigen mantel (τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ) af. Laat Deuteronomium 24:12-13 niet duidelijk verstaan dat men de mantel van de arme niet als pand mag nemen omdat hij zich in zijn eigen mantel (besalmätō MT / τῷ ἱματίῳ αὐτοῦ LXX) te slapen legt? Zou Bartimeüs met dit achterlaten van zijn hoogstwaarschijnlijk enige mantel er een einde is gekomen aan zijn armzalige status van bedelaar?

Intratekstuele input

Veel moeite

Binnen Markus is Bartimeüs **niet de enige** die veel moeite doet om met Jezus in contact te komen. Dat doen ook de melaatse die een knieval voor hem maakt (1:40-45); de vier mannen die vanop het dak een verlamde neerlaten (2:1-12); de bloed verliezende vrouw die zich een weg tussen menigte baant (5:25-34); de Syrofenicische vrouw die zijn joodse weerstand probeert te overwinnen (7:24-30) en de wanhopige vader die niet opgeeft totdat hij zijn bezeten zoon bij Jezus heeft gebracht (9:14-29). Bartimeüs is in Markus echter **wel de enige** die Jezus met de eretitel 'zoon van David' in de mond neemt. Terwijl Jezus niet wilde dat hij als 'zoon van God' en 'zoon van de mens' bekend zou worden (3:11-12; 9:9) bestraft hij deze blinde niet omdat hij hem aanroept met een titel die voor *de messias* is bestemd.

Eigenaam

Het is verder merkwaardig dat in Markus alle andere mensen die door Jezus worden genezen of met een genezing te maken krijgen niet bij hun eigenaam worden genoemd. Bij Jaïrus en Bartimeüs is dat juist wel het geval. De een is een synagogeleider en de ander een verschoppeling. Wil duidelijk maken dat deze blinde vanwege zijn optreden extra eerbied verdient? Binnen Marcus is hij trouwens de laatste die door Jezus genezen wordt.

Geloof

Jezus maakt Bartimeüs duidelijk dat zijn geloof (πίστις) aan de basis van zijn genezing ligt (10:52). Deze instelling was ook van doorslaggevende aard bij de vader van de bezeten knaap die om Jezus' compassie smeekt. Als de vader hoort dat geloven (πιστεύω) daarvoor noodzakelijk is dan roept hij uit dat hij gelooft (πιστεύω) maar tegelijk vraagt hij Jezus om aan zijn ongeloof (ἀπιστία) tegemoet te komen (9:22-24). Deze geloofsdimensie komt nog duidelijker tot uitdrukking bij de chronisch zieke vrouw (5:25-34):

uw geloof heeft u behouden; ga heen ... / ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· ὕπαγε ... 5:34
 ga heen, uw geloof heeft u behouden ... / Ὑπαγε ἡ πίστις σου σέσωκέν σε ... 10:52

Wat Jezus tegen Bartimeüs zegt lijkt wel een echo van wat hij tegen die zieke vrouw zei. De eerdere tekst deed duidelijk uitkomen dat dankzij haar geloof(gehoorzaamheid) haar lichamelijke onreinheid definitief genezen werd (zie de Marcus 05:25-34 bijdrage van zondag 1 juli 2018 op deze website). Marcus vertelde dat verhaal op zo'n manier dat zijn tijdgenoten begrepen dat enerzijds de ziekte als metafoor fungeerde voor het niet naleven van de thora en dat zij anderzijds Jezus konden herkennen als iemand à la Elisa. Iedereen die met hun problemen bij deze man van God kwam ervoer een heel concreet själöm of geluk. Bartimeüs wordt van zijn blindheid genezen door zijn geloofsvertrouwen. Hij gaat er immers vanuit deze 'zoon van David' hem – als 'zoon van onreinheid' – werkelijk uit zijn misère kan bevrijden.

Een andere blinde

Jezus had al eerder een blinde in Betsaïda het gezicht teruggegeven (8:22-26) maar het betreffende verhaal verschilt in een aantal opzichten met dat Bartimeüs. Deze laatste roept Jezus met aandring aan (10:47-48) terwijl de andere hem niets vraagt. Mensen verbieden Bartimeüs om contact met Jezus te hebben (10:48) terwijl de mensen in Betsaïda Jezus solliciteren om de blinde te genezen. Bartimeüs wordt ziende zonder door Jezus te worden aangeraakt terwijl dat bij de eerste wel het geval is. Na de genezing volgt hij Jezus terwijl de andere genezen blinde de opdracht krijgt om naar huis te gaan.

Bestrafen mag niet

In allerlei opzichten overstijgt Bartimeüs' ervaring die van de blinde in Betsaïda (8:22-26). Bij die laatste ligt alle nadruk op de wonderlijke genezing terwijl Jezus' naam ontbreekt en er ook niet naar hem wordt verwezen noch naar enig geloof. Interessant is wel dat dit gebeuren net voorafgaat aan Petrus' belijdens dat Jezus de messias (christus) is (8:27-30) waarover de buitenwereld niets mag vernemen. Zo ontstaat er een duidelijk contrast met Bartimeüs' dubbele uitroep in het openbaar. Voor dit 'zoon van David' bestraffen hem velen (καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ) zoals ook eerder Jezus' leerlingen mensen bestraffen (οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς) die hun kinderen naar hem brengen. Jezus neemt het zijn leerlingen kwalijk en tevens overruled hij diegenen die de blinde ervan willen weerhouden om met hem in contact te komen.

Vraag

Terwijl Jezus met zijn leerlingen onderweg is naar Jeruzalem (10:32) – waar hij later als een koning zal worden binnengehaald – stelt Jezus een vraag aan de met een verzoek naar hem toegekomen Jakobus en Johannes. Die vraag herhaalt hij later precies zo aan Bartimeüs:

Wat willen jullie dat ik voor jullie doen zal? / Τί θέλετέ ποιήσω ὑμῖν – 10:36

Wat wil jij, dat ik voor je doen zal? / Τί σοι θέλεις ποιήσω – 10 :51

Hun wens opdat Jezus hen rechts en links van hem zou **doen zitten** (καθίζω) in zijn toekomstige glorie bewijst dat zij – hoewel zij zijn leerlingen zijn – zijn dienstbaarheid niet in zien. Dit in tegenstelling tot de langs de weg **zittende** (κάθημαι) Bartimeüs – die hoewel hij niet kan zien – juist beroep doet op Jezus' dienstbaarheid. Een beetje later zegt Jezus dan ook tegen zijn leerlingen dat hij er niet is *om zich te laten dienen* (i.e. om te heersen) *maar om te dienen* (οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι - 10:45). En dat bewijst hij nu juist helemaal ten aanzien van de blinde Bartimeüs. Had hij niet net verklaard dat vele eersten de laatsten zullen zijn en de laatsten de eersten (10:31)?

De scène met de aanroeping 'zoon van David' (10:47-48) blijkt dus te anticiperen op Jezus' verwelkoming in Jeruzalem (11:1-11). Bartimeüs zet de toon voor wat de mensen daar zullen roepen (11:9-10). Uit het verhaal over zijn ervaring blijkt dat de nationalistische en militaristische connotatie die met de naam David is verbonden volledig ontbreekt. Jezus bewijst hiermee dat zijn koninklijk gezag blijkt uit zijn inzet voor verschoppelingen als de blinde Bartimeüs.

Intertekstuele input

Het is zeer onwaarschijnlijk dat lezers van het Bartimeüsverhaal met een grondige kennis van Tenach (zoals synagogale joden) niet zullen denken aan of terugkoppelen naar een aantal Jesajateksten vanwege een analoge vocabulaire die hier en daar zoals 35:4-6 (openen van de ogen van blinden), 42:16 (blinde ogen te openen) en 55:1-7 (komen, roepen, Davids gunstbewijzen, ontferming). Het is echter is veel waarschijnlijker dat zij zullen teruggrijpen naar het o.a. het magistrale verhaal van David en Mefiboset (2 Samuël 9:1-13). Net eraan voorafgaand bericht de Samuëlverteller dat David *recht en gerechtigheid* handhaafde onder heel zijn volk (2 Samuël 8:15-18). Dat betreft niet alleen een zuivere rechtspraak maar ook een omzien naar armen en zwakken. Dat laatste concretiseert David ten aanzien van de kreupele Mefiboset. Het zijn vooral de gegevens in het Bartimeüsverhaal 'David en medelijden' en 'blinde en David' die als triggers zouden kunnen fungeren om deze synagogale lezers terug naar het Mefibosetverhaal te voeren.

David en medelijden

David vraagt zich af of er nog iemand over is van het huis (i.e. familie) van Saul want hij wil ‘hem trouw of goedheid (chèsèd MT / ἔλεος LXX) – bewijzen omwille van Jonatan’ (9:1). Ten aanzien van zijn oude overleden vriend wil hij zijn belofte inlossen (1 Samuël 20:14-15). Na enig onderzoek blijkt dat er nog een zoon van Jonatan is. Hij heet Mefiboset en sinds zijn vijfde levensjaar aan beide voeten verlamd (4:4). David laat hem halen. De kreupele Mefiboset verootmoedigt zich voor koning David en maakt een voor hem allesbehalve gemakkelijke knieval. Mefiboset had alle reden om ongerust te zijn! In het Oude Midden Oosten rekenden de nieuwe heersers meestal af met de overlevende familieleden van hun rivalen. Zolang hij leefde, was een eventuele staatsgreep tegen David niet uitgesloten. De koning stelt Mefiboset echter gerust met ‘Vrees niet, want ik zal u voorzeker trouw of goedheid (chèsèd MT / ἔλεος LXX) bewijzen om wille van uw vader Jonatan’ (9:7).

Trouw, goedheid en liefde

David blijkt Jonatans trouw en liefde ten aanzien van hem niet te zijn vergeten en handelt in functie daarvan. Mefiboset krijgt zijn grootvaders landerijen terug (9:7) en dienaren om het land voor hun kreupele meester te bewerken (9:10). Tenslotte laat hij Mefiboset geregeld aan zijn tafel eten. De verteller legt op dit laatste een heel sterke nadruk. Twee keer laat hij het David zeggen (9:7, 10) en zelf rondt hij het verhaal ermee af (13).

De trouw of goedheid die David (9:1,7) aan Mefiboset bewijst blijkt in feite de ‘trouw of goedheid van God’ te zijn (9:3) of anders gezegd ‘alles wat God bevalt of aanstaat’. Dit fungeert als een precieze echo van wat Jonatan ooit tegen David zei (1 Samuël 20:14): ‘Zult gij mij niet, ... de goed(gunstig)heid (chèsèd MT / ἔλεος LXX) van JHWH betonen (‘āsāh / ποιέω), ...?’ David bewijst die *chèsèd* die hij nu al drie keer in de mond heeft genomen (9:1,3 en7) dus heel concreet ten aanzien van Mefiboset hoewel deze zichzelf als een dode hond beschouwt (kèlèv hammēt). Als iemand voor wie men alleen maar minachting kan hebben (1 Samuël 17:43; 24:15; 2 Samuël 16:9). Zo onderstreept hij duidelijk dat hij eigenlijk niet meetelt! David ziet dat anders en laat hem dagelijks aan zijn tafel plaatsnemen te midden van alle hoogwaardigheidsbekleders, regeringsfunctionarissen en koninklijke familieleden. Dát is wat Mefiboset het meeste roert en daaraan herinnert hij later David terwijl hij juist de dood had verwacht (2 Samuël 19:28). Hij kwalificeert koning David niet minder als ‘een boodschapper (mal’ākh / ἄγγελος) van God (19:27).

Circulair lezen

Wie bij het lezen of horen van het Bartimeüsverhaal de narratieve gegevens in de boekrol Samuël retroactief verdisconteerd kan concluderen dat het *ἐλέησόν με* dat de blinde de ‘zoon van David’ toeschreeuwt (Marcus 10:47,48) niet moet worden begrepen als – noch worden vertaald met – ‘toon medelijden met mij’ of ‘heb medelijden met mij’ (wat zowat alle Bijbelvertalingen wel doen). Als Bartimeüs om medelijden of compassie had gesmeekt dan had hij het werkwoord *σπλαγχνίζομαι* (zoals in 8:2 en 9:22) kunnen gebruiken. Na het circulaire lezen van het Bartimeüsverhaal naar het Mefibosetverhaal en terug, pleit er bijzonder veel voor om dit *ἐλέησόν με* op te vatten als ‘bewijs of doe (Gods) goedheid / trouw aan mij’. Dit houdt dan ook in dat Marcus zijn lezers doet begrijpen dat Jezus als een koninklijke zoon van David handelt die *recht en gerechtigheid* of authentiek thorage dragt: liefde voor de medemens zoals Jonatan voor David en omgekeerd (1 Samuël 20:17; 2 Samuël 1:26). David bewees die trouw, goedheid en liefde – die samen het woord *chèsèd* (MT en *ἔλεος* in de LXX) vertolken – ten aanzien van Mefiboset en Jezus als Davids zoon ten aanzien van Bartimeüs.

De blinde en David

De tweede trigger die lezers van het Bartimeüsverhaal kan terugvoeren naar de verhalen over David is die van het duo blinde en (zoon van) David. Toen David de stad Jebus belegerde beschimpten en krenkten de inwoners hem (2 Samuël 5:6-8). Zij schilderden hem af als een machteloze die het niet eens van blinden en lammen zou kunnen halen.

6a Deze zeiden tot David:

b Gij komt hier niet binnen;

c blinden en kreupelen (*h`ıwřim w^ehappřschřim* MT / *οί τυφλοί καὶ οί χωλοί* LXX) zullen u teruggedrijven!

d Zij bedoelden:

e David komt hier nooit binnen.

David logenstraft die bewering door via de watergang de stad binnen te dringen en daarmee toont hij dat hij ‘van kreupelen en blinden een hartgrondige afkeer heeft’ (5:8). De verteller voegt daar blijkbaar een daarvan afgeleid spreekwoord aan toe: Daarom zegt men: **Blinden** en **kreupelen** mogen niet binnenkomen. David bedoelde natuurlijk dat de inwoners die zich zo grandioos arrogant tegenover hen gedroegen. Voor dat soort blinden en kreupelen had David überhaupt geen belangstelling maar die had hij wel voor Mefiboset **die kreupel was geworden** (*wajjřpoāsēach* MT / *ἔχωλάνη* LXX) aan wie trouw en goedheid betoonde. In plaats van hem te verpletteren bezorgde hij hem eer en een plaats aan zijn koninklijke tafel.

In het Bartimeüsverhaal handelt Jezus *à la David* door belangstelling op te brengen voor de blinde (τυφλός) man langs de kant van de weg die een nederig beroep op hem doet en die hij trouw en goedheid laat ervaren. Zo blijkt David Gods goedheid uit te voeren ten gunste van **de kreupele** en de zoon van David doet dat ten gunste voor **de blinde**. Beiden completeren elkaar en zorgen ervoor dat zowel de lamme Mefiboset in Jeruzalem (i.e. het vroegere Jebus) mag verblijven en dat de eerst blinde Bartimeüs Jezus mag volgen op naar Jeruzalem.

Op te maken balans

Het is tijd om alle tekstobservaties (talig, stilistisch, structureel en retorisch) en verkregen informatie dankzij het lezen in de breedte (intratekstueel binnen Marcus en intertekstueel in relatie met Tenach) samen te brengen en te verdisconteren. Marcus 10:46-52 is een erg beknopt maar gaaf en uitgebalanceerd verhaal dat als een koninklijk messiaans kan worden gekwalificeerd. Het legt totaal geen nadruk op de wonderlijke genezing van de blinde. Ook is er geen sprake van dat deze een beroep zou hebben gedaan op mogelijke gevoelens van medelijden van Jezus. Alle aandacht gaat integendeel uit naar het getuigenis van de blinde in het openbaar over Jezus wat anderen nog niet hebben ingezien. Hij schreeuwt niet om medelijden maar hij doet een beroep op de goedheid van Jezus omdat hij hem 'ziet' als een koning *à la David*. Deze beweest immers een authentieke goedheid, trouw en liefde aan de verschoppeling Mefiboset. Jezus wordt door de blinde in het publiek met de titel van zoon van David aangeroepen en hij lijkt deze titel te aanvaarden.

Centraal en beslissend in het verhaal is alle heen en weer gaande communicatie die zich in crescendo aftekent. Zijn luide roepen krijgt een reactie van Jezus die de barrière die anderen veroorzaken neutraliseert door hen in te schakelen om de blinde naar zich toe te roepen. Dit roepen is er niet om hem tot een leerling te maken want Jezus spreekt hij aan met 'mijn rabbi'. Hij roept hem omdat hij hem waardig acht om mee te gaan naar Jeruzalem waar Jezus zijn dienende koninkrijkheid wil manifesteren. In het kader van de broeierige messiasverwachting gaat dus alle aandacht naar dit roepen uit en niet naar het genezen worden.

Deze Bartimeüs die als onreine – omdat zijn naam zoon van onreinheid' betekent – weet dankzij *zijn geloofsvertrouwen* als verschoppeling een brug naar Jezus toe te slaan. Deze verzuimt niet om duidelijk te maken dat diens beroep op hem als de zoon van David – een rotsvast geloof of 'blind' vertrouwen verraadt. Het vertolkt een aanhankelijkheid die Jezus met goedheid en nabijheid beantwoordt. Staat deze drager van een niet-joodse Griekse naam misschien voor die joden die door de Griekse cultuur van de thora verwijderd waren maar die later Jezus als 'zoon van David' en dus als messias zouden

erkennen en eren? De messiaanse koning wordt niet gekarakteriseerd door medelijden maar liefdevolle goedheid. Ware grootheid blijkt uit ware goedheid als zij geïnspireerd wordt door de ziel van de thora: recht en gerechtigheid praktiseren.

Appendix

- 46 **Καὶ** ἔρχονται εἰς Ἱεριχῶ
 β **καὶ** ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ Ἱεριχῶ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἰκανοῦ
 γ ὁ υἱὸς Τιμαίου Βαρτιμαῖος **τυφλὸς** προσαίτης ἐκάθητο **παρὰ τὴν ὁδόν**
- 47 **καὶ ἀκούσας** ὅτι **Ἰησοῦς** ὁ Ναζαρηνὸς ἐστίν
 β ἤρξατο **κράζειν** καὶ λέγειν
 γ Υἱὲ Δαυὶδ Ἰησοῦ ἐλέησόν με
- 48 **καὶ** ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ·
 β ὁ δὲ πολλῶ μᾶλλον **ἔκραζεν**
 γ Υἱὲ Δαυὶδ ἐλέησόν με
- 49 **καὶ** στὰς ὁ **Ἰησοῦς** εἶπεν
 β Φωνήσατε αὐτόν
 γ **καὶ φωνοῦσιν** τὸν **τυφλόν** λέγοντες αὐτῷ
 δ Θάρσει ἔγειρε φωνεῖ σε
- 50 ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ
 β ἀναπηδήσας ἦλθεν πρὸς τὸν **Ἰησοῦν**
- 51 **καὶ** ἀποκριθεὶς αὐτῷ ὁ **Ἰησοῦς** εἶπεν
 β Τί σοι θέλεις ποιήσω
 γ ὁ δὲ **τυφλὸς** εἶπεν αὐτῷ
 δ Ῥαββουνι ἵνα **ἀναβλέψω**
- 52 **καὶ** ὁ **Ἰησοῦς** εἶπεν αὐτῷ
 β Ὕπαγε ἡ πίστις σου σέσωκέν σε
 γ **καὶ** εὐθὺς **ἀνέβλεψεν**
 δ **καὶ** ἠκολούθει αὐτῷ **ἐν τῇ ὁδῷ**